

Apskritojo stalo diskusija Dizaino mąstymo laboratorija: kaip atrods Lietuvos NVO fondas?

2019 m. balandžio 2 d.
Žalgirio g. 135, Vilnius

KONTEKSTAS

2011 m. Lietuva tapo tarptautinės iniciatyvos „Atviros Vyriausybės partnerystė“ (toliau – AVP) nare. AVP tikslas – padėti šalims *atverti* viešojo valdymo institucijas ir procesus visuomenei. Lietuva yra parengusi ketvirtąjį 2018–2020 m. AVP veiksmų planą, kuris nustato pagrindinius Atviros Vyriausybės įsipareigojimus ir numato jų įgyvendinimo gaires, veiksmus, atsakingas institucijas bei asmenis ir planuojamus rezultatus.

Lietuvos veiksmų plane (kryptis: „Piliečių dalyvavimo ir įsitraukimo į viešuosius valstybės reikalus didinimas“) numatyta gerinti nevyriausybinių organizacijų (toliau – NVO) aplinką ir stiprinti pilietinę visuomenę sukuriant NVO duomenų bazę ir *NVO fondą*. Įsipareigojimas įtrauktas ir į XVII Vyriausybės programos įgyvendinimo planą.

TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Diskusijos tikslas – surinkti suinteresuotų šalių pasiūlymus NVO fondo modeliui, jo bruožams (paskirčiai, veikimo principams, kt.).

Tikslo siekta šiais uždaviniais:

- Supažindinti dalyvius su „dizaino mąstysenos“ (angl. *design thinking*) metodu,
- Apžvelgti užsienio šalių patirtį įveiklinant NVO fondus,
- Naudojantis „dizaino mąstysenos“ įrankiais, formuoti ir pristatyti suinteresuotų šalių siūlymus NVO fondui,

PROGRAMA

Visos darbo dienos diskusiją sudarė šios dalys:

- „Dizaino mąstysenos“ metodo pristatymas,
- NVO fondo modelių užsienio šalyse apžvalga ir įžvalgos,
- Kliento patirties tyrimas ir įžvalgos,
- Idėjų NVO fondui rengimas,
- Rezultatų pristatymas ir apibendrinimas.

MODERATO- RIUS

Justina Klyvienė | „Future leadership“ inovacijų laboratorijos įkūrėja

DALYVIAI

Diskusijoje dalyvavo 30 suinteresuotų šalių atstovų:

- Vaikų ir jaunimo reikalų / švietimo (4): Lietuvos jaunimo organizacijų taryba, NVO vaikams konfederacija, Jaunimo linija, Nac. švietimo organizacijų tinklas.

- Soc. atskirtis, integracija, soc. paslaugos (9): Maltos ordino pagalbos tarnyba, Lietuvos neįgalųjų draugija, Geros valios projektai, Lietuvos samariečių bendrija, Maisto bankas, Nac. skurdo mažinimo organizacijų tinklas, Lietuvos negalios organizacijų forumas.
- Kt. pilietinė visuomenė, soc. verslas ir aplinkosauga (8): NVO avilys, Atviros Lietuvos fondas, *Transparency international*, Aplinkosaugos koalicija, Lygių galimybių plėtros centras, M. Čiuželio labdaros ir paramos fondas, Nac. nevyriausybinių vystomojo bendradarbiavimo organizacijų platforma, Nac. šeimų ir tėvų asociacija.
- Viešojo valdymo įstaigos ir teisė (9): LR Vyriausybės kanceliarija, LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau – LR SADM), LR Finansų ministerija, Kurk Lietuvai, Vilniaus universiteto Teisės klinika, NVO Teisės institutas.

Pagrindiniai NVO fondu sprendžiami iššūkiai

- Svarstyti apie NVO fondą pradėta dar 2009 m., tačiau neprieita iki realių veiksmų, kad NVO fondas būtų įkurtas.
- NVO sektoriui kylantys sisteminiai veiklos iššūkiai:
 - Nenuoseklus / fragmentiškas NVO veiklos finansavimas, užkertantis kelią tęstiniam NVO uždavinių vykdymui ir aukštiesiems pajėgumams pasiekti (kompetencijų, finansine prasmėmis),
 - Nepakankamai aiškus sprendimų priėmimo dėl NVO finansavimo procesas,
 - NVO ir pilietinės visuomenės kompetencijų įgyvendinti pokyčius rūpimose srityse trūkumas,
 - Galiausiai, būtina NVO, kaip viešųjų paslaugų teikėjams, sudaryti palankesnes veiklos sąlygas: tobulinti ir supaprastinti teisinį reglamentavimą, plėsti tarpinstitucinį bendradarbiavimą.

Siūlymai būsimam NVO modeliui

- LR SADM atstovai pažymėjo poreikį NVO fondo: (i) tvarumui (ilgalaikė veikla), (ii) skaidrumui (siekiama sprendimų priėmėjų ir visuomenės pasitikėjimo), (iii) efektyvumui (veiklos, finansinis), (iv) prieinamumui („platus“ įvairių suinteresuotų grupių įtraukimas), (v) inovatyvumui.
- Apžvelgiant užsienio valstybių NVO fondų modelius, pabrėžtas poreikis politiniam NVO fondo nepriklausomumui ir veiklos tęstinumui (kuris nebūtų siejamas su politiniu, rinkimų ciklu).
 - Tai užtikrinti siūlyta per: (i) fondo finansavimo formų ir šaltinių apibrėžimą įstatyme (nuoseklumui, fondo veiklos tęstinumui užtikrinti), (ii) fondo valdybos sudėties „balansavimą“ tarp viešojo valdymo įstaigų / NVO atstovų / nepriklausomų ekspertų.
 - Dalyviai teikė siūlymus šių grupių atstovų pasiskirstymui (pvz., lygiomis dalimis: viešojo valdymo įstaigų ir NVO atstovai, papildomai – nepriklausomas ekspertas).
- NVO fondo veiklą siūloma orientuoti į dvi sritis: (i) finansavimo skirstymas ir priežiūra („kiekybinė“, finansinė parama), (ii) institucinių NVO gebėjimų stiprinimas („kokybinė“ parama).
- Galimos NVO gebėjimų stiprinimo („kokybinės“ paramos) formos:
 - NVO inkubavimo programos,
 - Ekspertinė pagalba (konsultavimas),
 - Mokymų įv. temomis (finansinis, teisinis raštingumas, strateginis planavimas, advokacija, viešieji ryšiai ir rinkodara, viešųjų paslaugų teikimo administravimas, standartai ir gerinimas, paraiškų finansavimui gauti rengimas, kt.) organizavimas,
 - Tinklaveikos galimybės (kontaktų vakarai, darbas NVO grupėmis, kt.),
 - NVO veiklos inovacijų plėtra (pvz., „pilotinių“ / eksperimentinių projektų priežiūra ir vykdymas, rezultatų plėtra ir rekomendacijų NVO teikimas).

- Galimos papildomos piliečių į(si)-traukimą skatinančios NVO fondo veiklos: nusipelnusio piliečio / NVO apdovanojimai (nominuoja ir renka pilietinės visuomenės atstovai), „Piliečių tribūna“ (gerųjų patirčių sklaidai, tinklaveikai ir bendradarbiavimui, pranešimų apie viešojo valdymo problemas ir siūlymus teikimui).
- Siūlyta išskirtinį dėmesį teikti pagalbai *naujai* įsikūrusioms NVO.
 - Pagrindiniai šios pagalbos (finansiniais ištekliais (pvz., pradinis finansavimas angl. *seed funding* forma) + mentoryste, konsultavimu) kriterijai: NVO steigėjų ir dalyvių motyvacija, aiškus veiklos tikslas ir sprendžiamos problemos.
- Vyravo siūlymas NVO fondą sudaryti iš ne pelno siekiančioms organizacijoms nepaskirtų 2% nuo gyventojų pajamų mokesčio lėšų. Galimi papildomi pajamų šaltiniai: verslo ar kt. organizacijų / asmenų parama, ES investicijos, esant galimybei – pajamos iš reinvestavimo.
- Galimos fondo lėšų panaudojimo sritys: tiesioginė parama NVO, ES projektų ko-finansavimas, mokymų ir kt. formų NVO gebėjimų stiprinimo iniciatyvų rengimas.
- Būtina pakankamai dėmesio skirti efektyviam, švietėjiškam NVO fondo veiklos viešinimui:
 - Visuomenė turi būti nuolat informuojama, kaip fondo lėšos yra panaudojamos, kokie rezultatai ir poveikis yra sukuriami,
 - Nuolat viešinamos sėkmės istorijos, NVO vaidmuo ir svarba pilietinei visuomenei ir valstybei.
- Dalyviai pabrėžė, kad NVO skiriamos finansinės paramos panaudojimas turėtų priklausyti nuo pačios NVO – paramos gavėjo – poreikių. Siūlyta, kad pačios NVO galėtų spręsti, kurių projektų / veiklų / funkcijų finansavimas NVO fondo lėšomis sukurs didžiausią pridėtinę vertę. Tam reikalinga didinti viešojo valdymo įstaigų *pasitikėjimą* NVO, įgalinti juos didesnei veiklos autonomijai.
- Pažymėta, kad NVO fondas neturėtų pakeisti esamų veiklos finansavimo šaltinių (veikiau juos *papildyti* finansavimu, trūkstamu tęstiniam veiklos kokybės gerinimui ar iki šiol valstybės nefinansuojamomis NVO veiklos sritims).

TOLIMESNI ŽINGSNIAI

- Priimamas LR Nevyriausybinų organizacijų plėtros įstatymo pakeitimas,
- Konsultacijos su Lietuvos ir užsienio partneriais (NVO fondo modelio, struktūros, veiklos principų temomis),
- Sukuriamas NVO fondo veikimo modelio projektas,
- Parengiami NVO fondo veiklos nuostatai.

Siekiama, kad NVO fondo veikla būtų pradėta iki 2019 m. gruodžio 31 d.

VERTINIMAS

Diskusijos metu pasiekti numatyti rezultatai:

- Dalyvavo 30 suinteresuotų grupių atstovų,
- Užtikrinta NVO ir kt. suinteresuotų grupių įvairovė,
- Surinkti suinteresuotų grupių (dalyvių) siūlymai svarbiausiems NVO fondo bruožams,
- Diskusija surengta pagal „dizaino mąstysenos“ metodą.

Dalyvių pateiktas grįžtamasis ryšys didžiaja dalimi buvo teigiamas: dauguma jų liko labiau patenkinti dalyvavimu / renginys buvo naudingas asmeniškai ar platesnei interesų sričiai.

Dalyviai teigiamai vertina:

- Diskusijos organizavimo metodo inovatyvumą,
- Progą NVO bendruomenės nariams dirbti kartu ir dalintis įžvalgomis / atrasti „sąlyčio taškus“.

Dalyviai siūlo tobulinti:

- Diskusijos tikslo ir uždavinių susietumą su *prieš tai* vykusiomis NVO fondo kūrimo iniciatyvomis ir svarstymais, suformuotomis alternatyvomis (siūloma pildyti, „gilinti“ esamą suinteresuotų

šalių įdirbį, užuot inicijuojant naują diskusiją),

- Suformuoti kuo aiškesnį diskusijos tikslą ir lūkesčius konkreitiems rezultatams (nuo pat renginio pradžios), siejant juos su sprendžiamo klausimo „priešistore“.

**KONTAKTINIAI
ASMENYS**

Aurelija Olendraitė | LR SADM Vyr. patarėja NVO ir bendruomenių plėtros klausimais

Tel. 8 706 68248 | el. p. aurelija.olendraite@socmin.lt

Giedrė Šėmytė | LR SADM Tikslinės pagalbos ir vaiko teisių apsaugos skyriaus specialistė

Tel. 8 706 68248 | el. p. giedre.semyte@socmin.lt